BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH YUZASIDAN XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA ULARNI MILLIY TA’LIM TIZIMIGA TATBIQ ETISH IMKONIYATLARI

Dehqonboyev Muhammad To‘lqin o‘g‘li,
Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti, tayanch doktarant
muhammaddehqonboyev56@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalasi xorijiy tajribalar asosida tahlil qilinadi. UNESCO, OECD, World Bank hamda Finlandiya, Singapur va Janubiy Koreya tajribalari misolida o‘qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivoji, malaka oshirishning samarali mexanizmlari, maktabga singdirilgan professional rivojlanish, mentorlik, refleksiya va amaliyotga yo‘naltirilgan yondashuvlarning ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, mazkur tajribalarni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirishning institutsional, metodik va amaliy imkoniyatlari asoslab beriladi.*

Kalit so‘zlar: *boshlang‘ich ta’lim, kasbiy kompetentlik, uzluksiz kasbiy rivojlanish, malaka oshirish, xorijiy tajriba, mentorlik, refleksiya, professional ta’lim, ta’lim sifati, pedagogik innovatsiya.*

Анализ зарубежного опыта развития профессиональной компетентности учителей начальных классов и возможности его внедрения в национальную систему образования

Дехконбоев Мухаммад Тулкин угли,
докторант Национального института педагогического мастерства имени Абдуллы Авлони.

Аннотация: *В статье анализируются зарубежные подходы к развитию профессиональной компетентности учителей начальных классов. На основе материалов UNESCO, OECD, Всемирного банка, а также опыта Финляндии, Сингапура и Южной Кореи раскрывается значение непрерывного профессионального развития, эффективных механизмов повышения квалификации, школьно-ориентированного обучения, наставничества, рефлексии и практико-ориентированных моделей. Также обосновываются институциональные, методические и практические возможности адаптации данного опыта к национальной системе образования Узбекистана.*

Ключевые слова: *начальное образование, профессиональная компетентность, непрерывное профессиональное развитие, повышение квалификации, зарубежный опыт, наставничество, рефлексия, профессиональное обучение, качество образования, педагогические инновации.*

Analysis of foreign experiences in developing the professional competence of primary school teachers and the possibilities of their implementation in the national education system

Dehqonboyev Muhammad To‘lqin o‘g‘li,
Basic Doctoral Student of the
Abdulla Avloniy National Institute
of Pedagogical Mastery

Abstract: *This article analyzes foreign approaches to developing the professional competence of primary school teachers. Drawing on UNESCO, OECD, World Bank materials and the experiences of Finland, Singapore, and South Korea, it highlights the importance of continuous professional development, effective in-service training mechanisms, school-embedded learning, mentoring, reflection, and practice-oriented models. The paper also substantiates the institutional, methodological, and practical possibilities of adapting these experiences to the national education system of Uzbekistan.*

Keywords: *primary education, professional competence, continuous professional development, in-service training, foreign experience, mentoring, reflection, professional learning, quality of education, pedagogical innovation.*

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim sifati masalasi bevosita o‘qituvchi omili bilan bog‘liq holda ko‘rilmoqda. Xalqaro tashkilotlar hisobotlari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim tizimining barqarorligi nafaqat maktab infratuzilmasi yoki o‘quv dasturlariga, balki o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi, metodik mahorati, refleksiv madaniyati va uzluksiz o‘qib-o‘rganishga tayyorligiga ham bog‘liq. UNESCO ma’lumotiga ko‘ra, 2030-yilgacha dunyo bo‘yicha boshlang‘ich va o‘rta ta’lim uchun 44 million nafar yangi o‘qituvchi kerak bo‘ladi. Bu holat o‘qituvchilar soni bilan bir qatorda ularning sifati va kompetentligini rivojlantirish masalasini ham dolzarb strategik vazifaga aylantiradi [1].

Boshlang‘ich ta’lim bosqichi esa alohida ahamiyatga ega. Chunki aynan shu davrda o‘quvchining o‘qishga munosabati, mustaqil fikrlash ko‘nikmasi, o‘quv faoliyatiga moslashuvi, kommunikativ xulqi va keyingi ta’lim bosqichlaridagi muvaffaqiyati uchun poydevor qo‘yiladi. Shu sababli boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining kasbiy kompetentligi oddiy bilim yetkazish bilan cheklanmaydi; u didaktik, kommunikativ, psixologik, diagnostik, innovatsion va refleksiv qobiliyatlar uyg‘unligini talab etadi. World Bank ta’kidlaganidek, maktabdagi o‘quv natijalariga ta’sir qiluvchi eng muhim omil o‘qituvchidir, samarali professional rivojlanish esa bir martalik emas, balki uzluksiz va amaliyotga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak [8].

OECD TALIS tadqiqotlari ham bu fikrni tasdiqlaydi. TALIS 2018 natijalariga ko‘ra, OECD mamlakatlari bo‘yicha o‘qituvchilarning o‘rtacha 94 foizi oxirgi 12 oy ichida kamida bitta professional rivojlanish faoliyatida qatnashgan. Biroq tadqiqot shuni ham ko‘rsatadiki, haqiqatan ta’sirchan malaka oshirish dasturlarida amaliy qo‘llash, faol o‘rganish, hamkorlikda o‘rganish va o‘qitishdagi innovatsiyaga e’tibor kuchli bo‘ladi. Mazkur dasturlarda olingan tajriba o‘qituvchilarning o‘ziga ishonchi, kasbiy qoniqishi va sinfdagi samarali metodlarni qo‘llash chastotasi bilan ijobiy bog‘langan [2].

Shu nuqtai nazardan, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribalarni tahlil qilish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Ayniqsa, Finlandiya, Singapur va Janubiy Koreya kabi ta’lim sifati yuqori bo‘lgan davlatlarning tajribasi o‘qituvchini tanlash, tayyorlash, ish jarayonida qo‘llab-quvvatlash va uzluksiz kasbiy o‘sishini boshqarish mexanizmlarini chuqur o‘rganish imkonini beradi. O‘zbekiston sharoitida ham “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida pedagog kadrlar ulushini sifat jihatdan oshirish, malaka toifasiga ega pedagoglar ulushini 50 foizga, masofaviy va aralash shakldagi malaka oshirish kurslari

ulushini 30 foizga yetkazish vazifalari belgilangan. 2025-yildagi PF-73-son Farmonda esa pedagog kadrlar tayyorlashni xalqaro tajriba asosida transformatsiya qilish zarurati qayd etilgan [10].

Demak, mazkur mavzu nafaqat ilmiy, balki davlat siyosati darajasida ham dolzarbdir. Maqolaning maqsadi boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalarni tahlil qilish va ularni O'zbekiston milliy ta'lim tizimiga moslashtirishning amaliy imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

Mavzu bo'yicha xorijiy ilmiy adabiyotlarda o'qituvchining kasbiy rivojlanishi uzluksiz, ko'p bosqichli va faoliyatga yaqin jarayon sifatida talqin qilinadi. B.Avalos o'qituvchilarning professional rivojlanishiga oid o'n yillik ilmiy ishlanmalarni tahlil qilib, bu jarayon o'qituvchining o'rganishi, hamkorligi, refleksiyasi va kasbiy mazmun yaratishi bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. L.Darling-Hammond, M.Hyler va M.Gardner esa samarali professional rivojlanish mazmunga yo'naltirilgan bo'lishi, faol o'qitishni nazarda tutishi, hamkorlikni kuchaytirishi, amaliyot modellari bilan ishlashi, murabbiylik va ekspert yordamini ta'minlashi, teskari aloqa hamda refleksiyani qo'llab-quvvatlashi va yetarli davomiylikka ega bo'lishi lozimligini ta'kidlaydi [4].

OECD tadqiqotlari mazkur nazariy qarashlarni empirik ma'lumotlar bilan mustahkamlaydi. TALIS 2018 ma'lumotlariga ko'ra, o'qituvchilar "ta'sirchan" deb baholagan professional rivojlanish turlarida o'z sinfida yangi g'oyalarni qo'llab ko'rish imkoniyati 86 foiz, faol o'rganish 78 foiz, hamkorlikda o'rganish 74 foizni tashkil etgan. Shu bilan birga, davomiyligi uzoq bo'lgan va follow-up faoliyatlari bilan boyitilgan malaka oshirish turlari nisbatan kam uchrashi aniqlangan. Bu esa ko'plab tizimlarda malaka oshirish hali ham qisqa muddatli seminar ko'rinishida qolayotganini anglatadi [2].

Xorijiy davlatlar tajribasi orasida Finlandiya modeli alohida e'tiborga loyiq. Finlandiyada o'qituvchilardan, maktabgacha ta'lim yo'nalishidan tashqari, magistr darajasiga ega bo'lish talab qilinadi. O'qituvchi tayyorlashda oliy ta'lim muassasalari mustaqil ravishda tanlov o'tkazadi va nomzodlarda akademik salohiyat bilan birga kasbga layoqat ham baholanadi. Eng muhimi, o'qituvchi ta'limida tadqiqot bilan bog'liqlik kuchli ta'kidlanadi, ya'ni o'qituvchi mustaqil muammo yechuvchi va eng yangi ilmiy natijalardan foydalana oluvchi mutaxassis sifatida tayyorlanadi.

Singapur tajribasida o'qituvchi kasbiy rivojlanishi "Teacher Growth Model" asosida tashkil etiladi. Ushbu modelga ko'ra, o'qituvchining professional o'sish yo'li uning ehtiyojlari va qiziqishlari bilan bog'langan holda rejalashtiriladi, u esa faoliyatining barcha bosqichlarida besh asosiy natijaga yo'naltiriladi. Model o'qituvchini o'z professional o'sishiga mas'ul subyekt sifatida ko'radi va XXI asr kompetensiyalarini o'quvchilarda shakllantirish bilan kasbiy rivojlanishni uzviy bog'laydi [6].

Janubiy Koreyada esa o'qituvchini kasbga saralash va sertifikatlash tizimi qat'iyligi bilan ajralib turadi. TIMSS ensiklopediyasi ma'lumotiga ko'ra, o'qituvchilar Grade II va Grade I toifalariga bo'linadi; Grade II darajasiga erishgan nomzodlar keyinchalik ikki bosqichli ishga qabul imtihonidan o'tadi. Uch yildan ortiq tajribaga ega o'qituvchilar esa Grade I sertifikatini olish uchun 180 soatlik professional rivojlanish dasturida qatnashadi. Mazkur dasturda umumiy pedagogika, asosiy ko'nikmalar va fan mazmuniga doir bloklar uyg'unlashtiriladi [7].

O'zbek olimlari ishlarida ham kasbiy kompetentlikni tarkibiy jihatdan izohlashga katta e'tibor qaratilgan. Z.Egamova va M.Pulatova boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlik sifatlarini shakllantirishni alohida tadqiqot obyekti sifatida ko'rib, mazkur muammo zamonaviy pedagogika uchun dolzarb

ekanini ko‘rsatadi. Farg‘ona metodik markazi jurnalida e’lon qilingan maqolada esa bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalari metodik, kommunikativ, refleksiv, tashkiliy va innovatsion komponentlar birligida talqin qilinadi; pedagogik amaliyot ularni rivojlantirishning muhim omili sifatida baholanadi [13]. “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnalidagi maqolada esa pedagogning kasbiy kompetentligi kreativ rivojlanish, individual yondashuv va samaradorlik omillari bilan bog‘liq holda tahlil qilingan [14].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning eng samarali modeli uch tayanchga ega: birinchisi, o‘qituvchini kasbga puxta saralash va sifatli tayyorlash; ikkinchisi, ish joyining o‘zida tashkil etiladigan uzluksiz professional rivojlanish; uchinchisi, refleksiya, mentorlik va hamkorlikka asoslangan kasbiy hamjamiyatlarni shakllantirish. Mazkur uchlik O‘zbekiston ta’lim tizimi uchun ham nazariy va amaliy tayanch bo‘la oladi.

Mazkur maqolada sifat tahliliga asoslangan komparativ-pedagogik yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini ta’lim tizimlarini qiyosiy tahlil qilish, normativ-huquqiy hujjatlarni sharhlash, xalqaro hisobotlar hamda ilmiy maqolalarni desk research usulida o‘rganish tashkil etdi. Asosiy manbalar sifatida UNESCO, OECD, World Bank, Finlandiya Ta’lim va madaniyat vazirligi, Singapur Ta’lim vazirligi tizimiga mansub Academy of Singapore Teachers, TIMSS ensiklopediyasi hamda O‘zbekistonning rasmiy normativ hujjatlari tanlandi [1].

Tahlilda quyidagi mezonlardan foydalanildi: o‘qituvchini kasbga qabul qilish talablari; boshlang‘ich tayyorlov sifati; uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimi; malaka oshirishning shakl va usullari; mentorlik va professional hamkorlik mexanizmlari; kasbiy rivojlanish natijalarini baholash. Shuningdek, xorijiy tajribalarni O‘zbekiston sharoitiga tatbiq etish imkoniyatlari institutsional, metodik va raqamli infratuzilma nuqtai nazaridan baholandi. Bunday yondashuv mavzuni nazariy mulohaza darajasida emas, balki aniq ta’lim siyosati va amaliyot darajasida ochishga xizmat qiladi [3].

Tahlil natijalari, avvalo, shuni ko‘rsatdiki, samarali ta’lim tizimlarida o‘qituvchi kasbiy kompetentligini rivojlantirish “kursga yuborish” bilan cheklanmaydi. U kasbga kirishdan boshlab butun faoliyat davomida davom etadigan tizimli jarayon sifatida ko‘riladi. UNESCO global hisobotida o‘qituvchi taqchilligi bilan bir qatorda malakali pedagoglar ulushini oshirish dolzarb vazifa ekani qayd etiladi. Bu esa boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi tayyorlovida sifati past bo‘lgan qisqa yondashuvlar yetarli emasligini anglatadi [1].

Ikkinchi muhim natija shuki, professional rivojlanish qanchalik amaliyotga yaqin bo‘lsa, uning samarasi shunchalik yuqori bo‘ladi. TALIS ma’lumotlarida o‘qituvchilar eng samarali deb baholagan mashg‘ulotlar aynan sinfda qo‘llash mumkin bo‘lgan, faol o‘rganish va hamkorlikka asoslangan treninglar bo‘lgan. Darhaqiqat, Darling-Hammond va hamkorlari samarali professional rivojlanishning yetti asosiy belgisi sifatida mazmunga yo‘naltirilganlik, faol o‘rganish, hamkorlik, samarali amaliyot modellari, murabbiylik, refleksiya hamda davomiylikni ajratadi. Mazkur natijalar O‘zbekistonda ham seminar-markazli modeldan maktabga singdirilgan professional rivojlanish modeliga bosqichma-bosqich o‘tish zarurligini ko‘rsatadi [2].

Finlandiya tajribasi tahlili shuni ko‘rsatadiki, yuqori sifatli boshlang‘ich ta’limning poydevori o‘qituvchini tanlash va tayyorlash bosqichidayoq qo‘yiladi. Magistr darajasiga asoslangan tayyorlov, kasbga layoqatni aniqlovchi kirish saralovi hamda tadqiqotga yo‘naltirilgan o‘qituvchi ta’limi natijasida o‘qituvchi nafaqat dars beruvchi, balki sinfiy muammo-

larni ilmiy yondashuv bilan hal qila oladigan refleksiv mutaxassisga aylanadi. Bu tajribaning O‘zbekiston uchun sabog‘i shundaki, boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash dasturlarida ilmiy-tadqiqot elementlari, amaliy diagnostika va classroom inquiry komponentlarini kuchaytirish lozim.

Singapur modeli esa kompetentlikni individual rivojlanish trayektoriyasi bilan bog‘laydi. Teacher Growth Model o‘qituvchining o‘z ehtiyoji, qiziqishi va faoliyat bosqichiga qarab professional yo‘lini rejalash imkonini beradi. Bunda o‘qituvchi kasbiy o‘sishning passiv iste’molchisi emas, balki faol subyektga aylanadi. Mazkur model O‘zbekiston ta’lim tizimida har bir boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi uchun shaxsiy kasbiy rivojlanish portfeli, individual malaka xaritasi va refleksiv monitoring tizimini joriy etish zarurligini ko‘rsatadi [6].

Janubiy Koreya tajribasida esa kasbiy kompetentlikni rivojlantirish sertifikatlash va martaba o‘sishi bilan integratsiya qilingan. Grade I sertifikatini olish uchun 180 soatlik professional rivojlanish dasturida qatnashish talabi o‘qituvchini uzluksiz o‘rganishga undaydi. Dastur tarkibida umumiy pedagogika, asosiy ko‘nikmalar va fanga oid bilimlar birgalikda beriladi. Bundan kelib chiqib aytish mumkinki, O‘zbekiston sharoitida malaka toifasi, attestatsiya va uzluksiz kasbiy rivojlanish o‘rtasidagi bog‘liqlikni yanada kuchaytirish maqsadga muvofiq [7].

World Bank materiallari asosida yana bir muhim xulosa ko‘rinadi: professional rivojlanish bir martalik kurs emas, balki dars boshqaruvi, o‘quvchini jalb etish, tushunishni tekshirish kabi amaliy texnikalarni qamrab olgan doimiy jarayon bo‘lishi kerak. Texnologiyaga tayangan professional rivojlanish ham katta salohiyatga ega: World Bank’ning Technology for Teaching tashabbusi 80 mamlakatdan 400 dan ortiq dastur tajribasini o‘rganib, eng ta’sirchan va masshtablash mumkin bo‘lgan 10 modelni ajratgan. Bu O‘zbekiston uchun aralash va masofaviy malaka oshirishning sifatli variantlarini rivojlantirish mumkinligini ko‘rsatadi [8].

Milliy tizim nuqtayi nazaridan qaralganda, O‘zbekistonda zarur normativ asos shakllanib bormoqda. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida malaka toifasiga ega pedagoglar ulushini oshirish va masofaviy yoki aralash kurslar ulushini 30 foizga yetkazish belgilangan. 2025-yilgi PF-73-son Farmon esa pedagog kadrlar tayyorlashni xalqaro tajriba asosida transformatsiya qilishni nazarda tutadi. Bu huquqiy asos xorijiy tajribalarning bevosita importi emas, balki ularni milliy ehtiyoj, hududiy sharoit va boshlang‘ich ta’limning real talablariga moslashtirish imkonini beradi [11].

Tadqiqot natijalari umumlashtirilganda, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari kasbiy kompetentligini rivojlantirishning samarali modeli quyidagi xususiyatlarga ega ekani aniqlandi: kasbga kirishda sifatli saralov; ilmiy va amaliy tayyorgarlikning integratsiyasi; maktabga singdirilgan malaka oshirish; mentorlik va professional o‘rganish hamjamiyatlari; individual rivojlanish trayektoriyasi; attestatsiya va professional o‘sish o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik; raqamli platformalar orqali moslashuvchan o‘rganish. Bu jihatlar o‘zbek olimlari ta’kidlagan metodik, kommunikativ, refleksiv, tashkiliy va innovatsion kompetensiyalarni rivojlantirish bilan hamohangdir.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy tajribalar bir nechta umumiy qonuniyatni namoyon etadi. Birinchidan, kasbiy kompetentlik tayyor bilimlar yig‘indisi emas, balki uzluksiz rivojlanadigan murakkab kasbiy sifatdir. Ikkinchidan, samarali professional rivojlanish amaliyotga yaqin, hamkorlikka asoslangan, refleksiv va davomiy bo‘lishi kerak. Uchinchidan, o‘qituvchi tayyorlovining sifati bilan in-service malaka oshirishning sifati bir-biridan ajralmas tizim

sifatida ko‘rilgandagina ta’lim sifati barqaror oshadi [3].

O‘zbekiston milliy ta’lim tizimi uchun quyidagi takliflar maqsadga muvofiq deb hisoblanadi. Avvalo, boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishidagi pedagoglarni tayyorlash dasturlarida amaliy tadqiqot, dars tahlili, refleksiv portfel va mikrodars elementlarini kuchaytirish zarur. Ikkinchidan, maktabning o‘zida tashkil etiladigan professional o‘rganish hamjamiyatlari, mentorlik juftliklari va lesson study elementlarini bosqichma-bosqich joriy etish lozim. Uchinchidan, malaka oshirish kurslarini umumiy nazariy ma’ruzalar emas, balki fan-metodik muammolarni yechishga qaratilgan modul va кейслар asosida qayta loyihalash kerak. To‘rtinchidan, attestatsiya, malaka toifasi va uzluksiz professional rivojlanish natijalarini yagona elektron portfel orqali bog‘lash maqsadga muvofiq. Beshinchidan, hududiy ehtiyojlarni hisobga olgan holda, aralash va masofaviy professional rivojlanish platformalarini sifatli kontent bilan boyitish zarur. Bu yondashuv nafaqat boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining kasbiy kompetentligini, balki umumiy ta’lim sifatini ham oshirishga xizmat qiladi [10].

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. UNESCO. Global report on teachers: What you need to know. 2024. (ЮНЕСКО)

2. OECD. TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners. 2019. (OECD)

3. Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., Gardner, M. Effective Teacher Professional Development. Learning Policy Institute, 2017. (files.eric.ed.gov)

4. Avalos, B. Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years. Teaching and Teacher Education, 2011. (ScienceDirect)

5. Finland Ministry of Education and Culture. Teacher Education in Finland.

6. Academy of Singapore Teachers. Teacher Growth Model. (academyofsingaporeteachers.moe.edu.sg)

7. TIMSS & PIRLS International Study Center. Teachers, Teacher Education, and Professional Development – Korea, Rep. of. (timssandpirls.bc.edu)

8. World Bank. Teachers: Focus Area / Education Overview. (World Bank)

9. World Bank. Technology for Teaching. (Мировой банк)

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-73-son Farmoni. Pedagog kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida, 28.04.2025. (Lex.uz)

11. Egamova, Z. A., Pulatova, M. E. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida kasbiy kompetentlik sifatlarini shakllantirish. FAN, TA’LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI, 2024. (journal.bilig.uz)

12. Bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni pedagogik amaliyot misolida. Farg‘ona metodik yo‘nalishidagi ilmiy nashr, 2025.

13. Pedagogning kasbiy kompetentligi va kreativ rivojlanishi. Maktabgacha va maktab ta’limi jurnali. (Maktabgacha Va Maktab Ta’limi Jurnali)